

Indonésie

Indonésie je ohromná země plná příležitostí k objevování. Nejlepší způsob, jak si užít krásy této země, není jenom lenošení na lehátku v luxusním resortu.

V cizině se vždycky jedná o setkání s lidmi, a v Indonésii, čtvrté nejlidnatější zemi světa, je těch možností setkat se s novými tvářemi 274 milionů. Proto je chybou domnívat se, že celá Indonésie je jen jedno velké Bali, přeplněné turisty, kteří se už trochu unavili z cestování.

Chcete-li vidět varany, nejtěžší ještěry na světě, můžete se vydat na Komodo. Pokud máte chuť na setkání s orangutany, můžete se vydat na Sumatru. V džunglích Borobuduru na Jávě můžete objevovat fantastické chrámy a na ostrovech Gili se můžete ponořit do světa potápění. A můžete se podívat nad více než stovkou sopečných vrcholů - většina z nich je stále aktivních - které můžete objevovat při trekování.

A to je teprve začátek, když vám zbývá ještě dalších 17 000 ostrovů, kde batůžkáře nevnímají jen jako chodící peněženky. Na těchto ostrovech je toho mnoho k objevování, od krásných pláží, přes svěží pralesy a dobrodružné túry v džungli, až po lahodné tropické ovoce, rybaření a usměvavé místní obyvatele.

Indonésie je prostě rájem pro batůžkáře, pokud se vydáte mimo vyšlapané cesty do oblíbených hotelových resortů.

Některé turistické zajímavosti

Bali: Tento ostrov je známý svými krásnými plážemi, klidnými rybářskými vesnicemi, bohatou kulturou a rozmanitými možnostmi pro potápění a surfování.

Komodo: Domov největších žijících ještěrů na světě, varanů Komodo. Tento ostrov je také obklopen úchvatnou podmořskou biodiverzitou vhodnou pro potápění.

Jakarta: Hlavní město Indonésie, Jakarta, je pulzujícím městem plným kontrastů. Zde naleznete moderní mrakodrapy, historické památky, trhy a bohaté kulturní dědictví.

Ubud: Ubud je kulturním srdcem ostrova Bali. Nabízí umělecké galerie, tradiční tance, řemeslné obchody a klidnou atmosféru uprostřed rýžových polí.

Yogyakarta: Yogyakarta je centrem javánské kultury a historie. Zde se nachází slavné chrámy Borobudur a Prambanan, které jsou zapsány na seznamu světového dědictví UNESCO.

Orangutani na Sumatře: Návštěva národních parků na Sumatře vám umožní pozorovat divoké orangutany a další ohrožené druhy zvířat v jejich přirozeném prostředí.

Bunaken: Tento národní park na ostrově Sulawesi je známý svými úžasnými možnostmi potápění a šnorchlování. Podmořský svět je zde plný korálových útesů a pestrobarevných ryb.

Borobudur: Tento buddhistický chrám na ostrově Jáva je největším buddhistickým památkem na světě a zároveň jedním z nejvýznamnějších turistických cílů v Indonésii.

Tana Toraja: Tento region na ostrově Sulawesi je známý svými tradičními pohřebními obřady a unikátními architektonickými styly tradičních domů a hrobek.

Raja Ampat: Toto souostroví u západního pobřeží Papuy Nové Guineje je jedním z nejlepších míst na světě pro potápění díky své biodiverzitě a neopakovatelné podmořské krajině.

Indonésie v lednu

- **Délka:** cca 14 dní
- **Profil cesty:** etnografická, historická a religionistická
- **Charakter:** neplážová, zaměřená na rituál, náboženství, dějinnou kontinuitu
- **Postoj k Bali:** vědomě vynecháno
- **Míra nepohodlí:** kontrolovaná (časově omezená)

Proč Indonésie i v lednu

Leden spadá do období dešťů, které však na Jávě a Sulawesi obvykle neznamena trvalé srážky, ale spíše krátké a intenzivní přehánky, často v odpoledních nebo večerních hodinách. Rituální život ani každodenní praxe nejsou touto sezónností narušeny. Výhodou je nižší turistická zátěž a větší dostupnost „normální“ sociální reality.

Koncepce trasy

- **Jáva** – náboženská pluralita, historická čitelnost, dobrá infrastruktura
- **Hory a sopky** – náboženství zasazené do krajiny
- **Toraja (Sulawesi)** – křesťanský synkretismus a rituály smrti
- **Jakarta** – pouze tranzitně a selektivně

Přehled noclehů

Lokalita	Noci	Charakter
Yogyakarta	3	komfort, aklimatizace
Dieng Plateau	2	hory, lehké nepohodlí
Malang	3	komfort + denní výjezdy
Rantepao (Toraja)	4	intenzivní terén
Jakarta (tranzit)	1	technická noc

Jednotlivé lokality

Yogyakarta (Střední Jáva)

Yogyakarta představuje kulturní a symbolické centrum Jávy. Na rozdíl od Jakarty zde stále funguje tradiční sultanát, který zajišťuje kontinuitu mezi předkoloniální, koloniální a moderní Indonésií.

Zajímavost / důvod návštěvy: Yogyakarta umožňuje sledovat soužití několika náboženských systémů bez ostrých konfliktů. Borobudur (buddhismus) a Prambanan (hinduismus) nejsou izolované památky, ale součást širší kulturní paměti. Zároveň zde působí islám v podobě každodenní praxe a mystického kejawen, které překračuje hranice ortodoxie. Pro religionistu jde o výjimečně čitelný prostor, kde lze sledovat dlouhodobou adaptaci náboženství bez přerušování tradice.

Dieng Plateau

Diengská náhorní plošina je sopečná horská oblast s chladnějším klimatem, mlhami a sirnými jezírky. Nachází se zde nejstarší hinduistické chrámy na Jávě, situované v prostředí, které je fyzicky i symbolicky náročné.

Zajímavost / důvod návštěvy: Dieng ukazuje, že raný hinduismus na Jávě nebyl importovaným „palácovým“ náboženstvím, ale systémem schopným fungovat v extrémním prostředí. Hora zde není metaforou posvátna, ale jeho přímým nositelem. Pro studium vztahu náboženství a krajiny je Dieng mimořádně cenný, zejména v kontrastu k pozdějším nížinným formám jávské religiozity.

Malang a Východní Jáva (Tengger - Bromo - Trowulan)

Malang slouží jako komfortní základna pro výjezdy do oblasti Tengger a k sopce Bromo. Region je klíčový pro pochopení přechodu mezi hinduistickou a islámskou Jávou.

Zajímavost / důvod návštěvy: Tenggerové praktikují formu hinduismu bez kast, izolovanou horskou komunitu obklopenou muslimským prostředím. Rituály probíhají přímo v krajině, včetně obětí do kráteru aktivní sopky Bromo. V Trowulanu lze sledovat archeologickou stopu říše Majapahit, jejíž paměť přetrvává i po islamizaci. Region tak umožňuje sledovat náboženskou kontinuitu bez násilného zlomu, což je v jihovýchodní Asii výjimečné.

Toraja (Sulawesi)

Torajská vysočina je hornatá oblast obývaná etnikem Toraja, které dnes vyznává převážně protestantské křesťanství, avšak v silně synkretické podobě.

Zajímavost / důvod návštěvy: Křesťanství v Toraje nebylo pouze přijato, ale hluboce přepsáno místní kosmologií. Pohřební rituály představují klíčový sociální i náboženský akt, v němž se propojuje teologie, ekonomika a status rodiny. Smrt zde není konec, ale proces. Pro etnografa a religionistu jde o jeden z nejvýraznějších příkladů inkulturace křesťanství v Asii.

Jakarta (tranzitní a selektivní návštěva)

Jakarta je moderní megapolis a politické centrum Indonésie. Pro tuto cestu slouží primárně jako vstupní a výstupní bod.

Tavia Heritage Hotel

Zajímavost / důvod návštěvy: Návštěva Merdeka Square a Monas jako rituální prostor státu,

mešita Istiqlal a katolická katedrála jako demonstrace státní náboženské politiky. Jakarta není městem památek, ale narativů moci, modernity a pluralismu.

Přesuny (orientačně)

- Jakarta – Yogyakarta (vlak): 6–8 h
- Yogyakarta – Dieng Plateau: cca 5–6,5 h
- Yogyakarta – Malang (vlak): 7–9 h
- Malang – Bromo / Tengger: 2–3 h (jedním směrem)
- Surabaya – Makassar (let): cca 1,5 h
- Makassar – Rantepao (auto): cca 8–9 h

Shrnutí

Tato cesta představuje kombinaci historické hloubky, náboženské plurality a terénního výzkumu s dávkovaným nepohodlím. Nejde o „nejpohodlnější“ Indonésii, ale o Indonésii, která je strukturálně a kulturně čitelná.

let Praha, Paříž	čtvrtek 8. ledna 2026	PRG 9:50	11:50 CDG	CDG 13:25	
let do Singapuru a do Jakarty, Jakarta	pátek 9. ledna 2026		9:00 SIN	SIN 12:55	14:00 CGK
Jakarta	sobota 10. ledna 2026				
odpol. odlet do Yogjakarta	neděle 11. ledna 2026				
Yogjakarta Borobudur	pondělí 12. ledna 2026				
	úterý 13. ledna 2026				
	středa 14. ledna 2026				
	čtvrtek 15. ledna 2026				
pátek 16. ledna 2026					
sobota 17. ledna 2026					
neděle 18. ledna 2026					
pondělí 19. ledna 2026					
úterý 20. ledna 2026					
středa 21. ledna 2026	CGK 19:25				
čtvrtek 22. ledna 2026	6:10 AMS	AMS 9:25	10:50 PRG		

Indonésie - terénní příručka

Základní logika trasy: Jakarta (stát + pluralita) → Jogja (paměť + kosmologie) → Toraja (smrt jako proces) → Sumba (marapu jako kosmický řád) → Jakarta

BLOK I: Jakarta - orientace a rámeček

Pátek 9. 1. - Přílet a aklimatizace

- **Přílet:** 14:00, **CGK (Soekarno-Hatta)**
- **Přesun do města:** Airport Rail Link → **Manggarai** → Grab do **Mentengu**
- **Ubytování:** **Menteng** (klidnější koloniální čtvrť, dobrá poloha, méně chaosu)

Sobota 10. 1. - Jakarta: stát a pluralita (vrstvy moci)

Smysl dne: pochopit Indonésii jako stát, který pluralitu nejen toleruje, ale zároveň **režuruje**.

1) Merdeka Square + Monas

- **Proč má cenu:** stát jako rituální centrum (monument, ceremonie, symbolická geometrie prostoru).
- **Pozoruj:** uniformy, bezpečnostní režim, jak se lidé chovají „u symbolu“.

Merdeka Square (Lapangan Merdeka) je rozlehlé centrální náměstí Jakarta a zároveň jeden z největších městských veřejných prostorů na světě. Uprostřed tohoto otevřeného pole stojí **Monas**, Národní památník Indonésie, který je dnes nejviditelnějším symbolem indonéské státnosti a nezávislosti. Společně tvoří ceremoniální srdce města – místo, kde se setkává každodenní život Jakarta se státní reprezentací, pamětí a politickým rituálem.

Historicky má tento prostor hlubší kořeny, než by se mohlo zdát. V koloniální éře nesl název Koningsplein, Královské náměstí, a sloužil jako otevřená scéna moci Nizozemské východní Indie. Byl to prostor přehlídek, symbolické kontroly i fyzického odstupu mezi koloniální správou a městem. Po vyhlášení indonéské nezávislosti v roce 1945 došlo k jeho přejmenování na Merdeka – Svoboda – a náměstí bylo symbolicky „převlastněno“ novým státem. Z koloniálního prázdného prostoru se stal prostor národní identity.

Dominantou celého areálu je Monas, budovaný v letech 1961–1975 z iniciativy prezidenta Sukarna. Monument nebyl zamýšlen jen jako památník jednoho historického okamžiku, ale jako nadčasový symbol jednoty mladé republiky a kontinuity indonéských dějin. Jeho architektura je výrazně symbolická: 132 metrů vysoký sloup vyrůstá z masivní základny a v abstraktní podobě odkazuje na motiv lingga-yoni, známý z hinduisticko-buddhistické tradice jihovýchodní Asie. Tento motiv plodnosti a kosmické energie byl přetaven do moderního nacionalistického jazyka a měl vyjadřovat vitalitu a trvání indonéského státu. Vrchol monumentu zdobí pozlacený „Plamen nezávislosti“, viditelný z velké části centra Jakarta a fungující jako vizuální orientační bod města.

Uvnitř Monasu se nachází několik vrstev, které dávají návštěvě jasnou narativní strukturu. V podzemí je umístěno národní historické muzeum s dioramaty indonéských dějin – od prehistorických kultur přes hindu-buddhistická království, islám, koloniální éru až po vznik republiky. Teprve poté následuje výjezd na vyhlídkovou plošinu pod vrcholem monumentu, odkud se otevírá panorama Jakarta a je dobře patrné, jak je město prostorově i dopravně organizováno kolem tohoto symbolického středu.

Z praktického hlediska je návštěva Monasu a Merdeka Square poměrně jednoduchá, ale je dobré počítat s několika specifiky. Areál je obvykle otevřen denně, i když pondělky mohou mít omezený

režim, a vstupné je spíše symbolické; zvlášť se platí vstup do areálu a výtah na vyhlídku. Bezpečnostní kontroly jsou běžné a je třeba s nimi počítat, stejně jako s tím, že oblast je dopravně velmi exponovaná. Nejvhodnější čas návštěvy je brzy ráno nebo pozdě odpoledne, kdy je menší horko a méně lidí.

Merdeka Square a Monas nejsou místem, kam by člověk chodil jen „kvůli památce“. Jsou především prostorem, kde lze pozorovat, jak Indonésie inscenuje sama sebe – v pohybu lidí, v přítomnosti uniformovaných složek, v kontrastu mezi volnočasovým parkem a státní symbolikou. Právě tady je dobře vidět, že indonéska pluralita a moderní státnost nejsou jen abstraktní pojmy, ale každodenně žitá a pečlivě udržovaná realita.

2) Mešita Istiqlal + katolická katedrála

- **Proč má cenu:** islám a křesťanství **naproti sobě, nikoli proti sobě** – architektura jako politický výrok.
- **Pozoruj:** kdo kam může, jak se reguluje vstup, jak se mluví (ticho, pořádek, instrukce).

Mešita Istiqlal a Katedrála Panny Marie Nanebevzaté stojí v Jakartě doslova naproti sobě, oddělené jen ulicí a zeleným pásem. Tento fyzický protějšek není náhodný ani čistě urbanistický – jde o vědomé politické a symbolické gesto, které má ztělesňovat oficiální indonéské pojetí náboženské plurality.

Mešita Istiqlal, otevřená v roce 1978, je největší mešitou jihovýchodní Asie. Její název znamená „nezávislost“ a stejně jako Monas byla koncipována jako státní projekt. Inicioval ji prezident Sukarno, který chtěl vytvořit monumentální prostor islámu odpovídající významu Indonésie jako nejlidnatější muslimské země světa. Architektura mešity je modernistická, strohá a záměrně neornamentální: beton, ocel a velké otevřené prostory mají vyjadřovat univerzalitu a racionalitu, nikoli regionální či etnickou tradici. Centrální kupole a masivní modlitební hala působí spíše jako státní hala než intimní sakrální prostor, což odpovídá roli mešity jako náboženského i politického symbolu.

Přímo naproti stojí katolická katedrála Panny Marie Nanebevzaté, dokončená roku 1901 v novogotickém stylu. Na první pohled působí skromněji a jemněji, ale její přítomnost je historicky i symbolicky zásadní. Katedrála je dědictvím koloniální éry, ale zároveň představuje kontinuitu křesťanské komunity v Indonésii, která se po vyhlášení nezávislosti nestala reliktem minulosti, nýbrž plnohodnotnou součástí moderního státu. Její vertikálnost, vitráže a relativní intimita ostře kontrastují s monumentálností Istiqlalu.

Smysl tohoto sousedství se naplno projeví při běžném provozu. Během pátečních modliteb mešita pojme desetitisíce věřících a katolická katedrála často otevírá své prostory muslimům jako parkoviště či klidovou zónu. O nedělích se role symbolicky obrací. Nejde přitom o spontánní „mezilidskou toleranci“, ale o institucionalizovanou, státem podporovanou praxi soužití, která je pečlivě organizovaná, hlídána a udržovaná.

Pro návštěvníka je důležité vnímat tento prostor nikoli sentimentálně, ale analyticky. Nejde o romantický obraz náboženské harmonie, nýbrž o velmi indonéský model pluralismu: náboženství jsou jasně vymezená, mají své reprezentativní instituce, a jejich soužití je řízeno shora. Právě fyzická blízkost mešity a katedrály tuto logiku zpřehledňuje – rozdíly nejsou stírány, ale vystaveny vedle sebe v kontrolovaném rámci.

Při návštěvě se vyplatí sledovat detaily: bezpečnostní kontroly, pohyb uniformovaných složek, způsob, jakým jsou návštěvníci instruováni, i jazyk používaný průvodci a personálem. Ticho, pořádek a

absence improvizace nejsou náhodné – patří k tomu, jak Indonésie chápe náboženský mír. Istiqlal a katedrála tak nejsou jen dvěma sakrálními stavbami, ale společným prostorem, kde lze velmi názorně číst vztah mezi vírou, státem a veřejným pořádkem v současné Indonésii.

3) Glodok - chrám Jin De Yuan

- **Proč má cenu:** třetí náboženský prvek – čínský synkretismus (taoismus / buddhismus / konfucianismus) v prostředí, které má vlastní historickou paměť.
- **Pozoruj:** kadidlo, dary, rytmus pohybu, „domácí“ vs „turisté“.

Glodok je tradiční čínská čtvrť Jakarty a zároveň jeden z historicky nejcitlivějších městských prostorů Indonésie. Není to jen etnická enkláva ani turistická atrakce, ale místo, kde se po staletí vrství obchod, náboženství, násilná přerušování i opatrně obnovovaná kontinuita. V jejím středu stojí chrám **Jin De Yuan** (často uváděný také jako Vihara Dharma Bhakti), nejstarší dochovaný čínský chrám v Jakartě, založený roku 1650.

Glodok vznikl jako prostor nucené koncentrace čínského obyvatelstva už v koloniální době. Po masakru Číňanů v Batávii roku 1740 byla komunita přísně kontrolována a prostorově oddělena od zbytku města. Tato logika „viditelné menšiny pod dohledem“ se v různých obměnách vracela i ve 20. století, vrcholila během protičínských pogromů v roce 1998 a zanechala v kolektivní paměti hlubokou stopu. Glodok proto není místem folklóru, ale paměťovým polem, kde se etnicita, ekonomika a politika neustále dotýkají.

Chrám Jin De Yuan působí na první pohled nenápadně. Nestojí na vyvýšeném místě, není monumentální a z ulice k němu člověk často dojde spíše náhodou než slavnostním vstupem. Právě tato „zapadlost“ je ale klíčová. Chrám je hluboce zakotvený v každodenním životě komunity a funguje jako prostor kontinuity v prostředí, které bylo opakovaně přerušováno násilím i represí. Název Jin De Yuan lze přeložit jako „Dvůr zlaté ctnosti“, což dobře vystihuje jeho roli: není to chrám triumfu, ale vytrvalosti.

Náboženská praxe uvnitř chrámu je výrazně synkretická. Setkávají se zde prvky taoismu, čínského buddhismu i konfuciánské etiky, aniž by mezi nimi existovaly ostré hranice. Bohové a duchové nejsou uspořádáni podle systematické teologie, ale podle praktické logiky: ochrana, prosperita, zdraví, rodinná harmonie. Kadidlo, obětiny, papírové peníze a krátké osobní modlitby vytvářejí rytmus, který je zcela odlišný od velkých státních náboženských institucí, jako je mešita Istiqlal nebo katolická katedrála.

Pro návštěvníka je důležité sledovat především chování lidí. Modlitba je tichá, krátká a hluboce osobní. Nikdo se nepředvádí, nikdo nevysvětluje. Chrám není didaktický – neříká, „čemu máš věřit“, ale nabízí prostor, kde se víra prostě praktikuje. Právě v tom spočívá jeho síla. Zatímco státní pluralismus Jakarty je reprezentativní a kontrolovaný, čínský synkretismus v Glodoku je spíše opatrný, stažený dovnitř a zvyklý nepřitahovat zbytečnou pozornost.

Glodok jako celek je dobré vnímat pomalu. Tržiště, úzké uličky, obchody s tradiční medicínou, jídlo připravované přímo na ulici – to vše vytváří prostředí, kde se náboženství nedá oddělit od ekonomiky a každodennosti. Chrám Jin De Yuan zde nefunguje jako centrum moci, ale jako tichý stabilizační bod. Je to místo, kde lze velmi jasně pochopit, že indonéská pluralita nemá jen jednu podobu: vedle státem inscenované harmonie existuje i pluralita prožitá skrze zkušenost menšiny, paměť ohrožení a důraz na nenápadné přežití.

Návštěva Glodoku a chrámu Jin De Yuan tak doplňuje obraz Jakarty o třetí, často přehlíženou rovinu.

Ukazuje, že náboženský život ve městě se neodehrává jen v monumentálních stavbách a oficiálních gestech, ale i v tichých, opakovaných rituálech, které drží komunitu pohromadě navzdory dějinám, jež jí nebyly nakloněny.

Neděle 11. 1. - Víra a přechod

RÁNO - Katedrála Jakarta

- **Mše:** 10:30 (nebo dle aktuálního rozpisu)
- **Proč má cenu:** menšinová víra bez defenzivy; katolická liturgie v muslimské megapolis jako „normální“ sociální realita.

ODPOLEDNE - přesun do Jogji

- → **Jakarta → Yogyakarta** Ideálně odlet: 15:30–17:00
- **Večer:** hotel, lehká večeře, spánek

Yogyakarta je město, které v Indonésii nefunguje jen jako geografické místo, ale jako kulturní reference. Pro mnoho Indonésanů představuje „duši Jávy“ – prostor, kde se dodnes čte kontinuita mezi předkoloniální minulostí, koloniální zkušeností a moderním státem. Na rozdíl od Jakarty zde není moc primárně inscenována skrze monumenty a správu, ale skrze tradici, etiketu a symbolický řád.

Yogyakarta je jediné město v Indonésii, kde stále existuje **sultanát** jako živá politická instituce. Sultán není jen historickou figurou nebo ceremoniálním reliktem, ale zároveň oficiálním guvernérem provincie. Tento fakt není folklorní kuriozitou, nýbrž klíčem k pochopení místního myšlení: minulost zde nebyla nahrazena modernitou, ale začleněna do ní. Město tak funguje jako laboratoř, kde lze sledovat, jak se tradiční autorita překládá do jazyka moderního státu, aniž by ztratila legitimitu.

Prostorové uspořádání města tuto logiku dobře odráží. Symbolická osa sever–jih, spojující sopku Merapi, kraton (sultánský palác) a Indický oceán, vytváří kosmologický rámec, v němž se propojuje přírodní síla, politická autorita a duchovní rovnováha. Tato osa není jen abstraktní představou – je přítomná v urbanismu, rituálech i každodenním pohybu městem. Yogyakarta se tak čte spíše jako „uspořádaný svět“ než jako chaotická metropole.

Nábožensky je Yogyakarta typickým příkladem jávské plurality, která je méně konfrontační a méně viditelná než v hlavním městě. Islám zde dominuje v každodenní praxi, ale často v podobě, která je prostoupena prvky **kejawen** – jávské mystické tradice, jež klade důraz na vnitřní rovnováhu, sebekontrolu a harmonii se světem. Náboženství se zde méně deklaruje a více prožívá. Modlitba, etiketa, způsob řeči a práce s emocemi tvoří jeden celek, který není snadné rozdělit na „náboženské“ a „nenáboženské“.

Zároveň je Yogyakarta univerzitním městem a centrem umění, literatury a kritického myšlení. Studenti, intelektuálové a umělci zde vytvářejí protiváhu tradičnímu řádu, aniž by ho nutně zpochybňovali. Spíše s ním vedou tichý dialog. To je patrné v batik, divadle wayang, hudbě gamelan i v současném umění, které často pracuje s motivy moci, paměti a identity. Tradice zde není muzeální exponát, ale materiál, se kterým se neustále pracuje.

Pro návštěvníka má Yogyakarta zvláštní tempo. Není třeba ji „dobývat“ ani systematicky obcházet. Je to město, které se otevírá spíše pomalu – skrze pozorování chování lidí, způsobu komunikace, důrazu

na zdvořilost a nepřímé vyjadřování. Konflikt zde málokdy vybuchuje otevřeně; spíše se obchází, tlumí a překládá do symbolické roviny. To může působit klidně, až idylicky, ale pod povrchem je to výsledek dlouhodobě pěstované sociální disciplíny.

Yogyakarta je proto ideálním místem pro pochopení jávského pojetí kontinuity. Zatímco Jakarta ukazuje Indonésii jako stát a Toraja či Sumba ji později ukážou skrze rituál a kosmologii, Yogyakarta stojí mezi nimi jako prostor paměti a řádu. Neokouzluje monumentalitou, ale čitelností. Učí, že moc může být tichá, autorita nenápadná a náboženství hluboce zakořeněné v každodennosti, aniž by se muselo neustále připomínat.

BLOK II: Jogja light

Pondělí 12. 1. - RÁNO: Borobudur (kosmologie v kameni)

- **05:30-06:00** – odjezd z Jogji
- **07:00-09:30** – **Borobudur**

Jak se pohybovat:

- pomalu, po směru reliéfů
- nefotit všechno – fotka je často útěk od čtení
- číst **sekvenci**, ne detail (co následuje po čem, jak se mění perspektiva)

Poznámka k monzunu: mlha a déšť nejsou problém; Borobudur v takovém počasí bývá paradoxně „čistší“ – méně turistického hluku a více soustředění.

Borobudur není v jávském kontextu jen památka ani „největší buddhistický chrám světa“, jak se často píše v průvodcích. Je to především **myšlený prostor**, do něhož se vstupuje tělem – chůzí, dechem a opakováním – a teprve skrze tento pohyb se stává srozumitelným. Borobudur není stavba, kterou si člověk „prohlédne“, ale struktura, kterou je třeba **projít**.

Chrám vznikl v 8.–9. století za vlády dynastie Šajlendrů, v době, kdy byla střední Jáva centrem vyspělé hinduisticko-buddhistické civilizace. Nejde o izolovaný zázrak uprostřed džungle, ale o součást kulturní krajiny, v níž se prolínaly politická moc, náboženství a kosmologie. Borobudur byl budován jako kamenná mandala – trojrozměrný model světa – a jako takový měl sloužit nejen k uctívání, ale k **vnitřní transformaci** toho, kdo jím prochází.

Zásadní je, že Borobudur se nečte vertikálně jako kostel nebo pagoda, ale **horizontálně a spirálovitě**. Návštěvník vstupuje na nejnižší úroveň, která odpovídá světu žádostí, vášní a připoutanosti. Odtud se postupně pohybuje po okruzích, které ho vedou kolem stovek reliéfů. Ty nefungují jako dekorace, ale jako vyprávění – příběhy karmy, utrpení, obětí i cesty k osvobození. Smyslem není jednotlivý obraz, ale **sekvence**. Člověk je nucen zpomalit, opakovat kroky, sledovat rytmus – tělesně zakoušet to, co je jinde předáváno abstraktní doktrínou.

S přibývajícím výškou se reliéfy zjednodušují, prostor se otevírá a mizí doslovné vyprávění. Horní terasy s perforovanými stúpami a sochami Buddyho představují svět formy a nakonec svět beztvarosti. Ticho zde není náhodné; je architektonicky vyvolané. Borobudur tak pracuje s návštěvníkem velmi přísně: nenabízí okamžité pochopení ani emocionální extázi, ale systematické „odnaučování“ světa dole.

Z jávského hlediska je důležité, že Borobudur nikdy zcela nezmizel z kulturní paměti, i když byl po

staletí opuštěn a zarostl vegetací. Nezapadl proto, že by ztratil význam, ale proto, že se změnilы mocenské a náboženské konfigurace regionu. Islám, který se na Jávě prosadil později, Borobudur nezničil; spíše ho nechal stranou. To je důležitý moment: kontinuita jávské kultury se zde neprojevuje ničěním starého, ale jeho **uložením do paměti krajiny**.

Pro současného návštěvníka je Borobudur silný i tím, že funguje jinak než moderní náboženské prostory. Nevyžaduje víru, ale pozornost. Neapeluje na emoce, ale na disciplínu pohybu. V monzunovém počasí, mlze nebo dešti se tento charakter ještě zvýrazňuje: reliéfy se ztrácejí, horizont mizí a chrám působí méně jako „památka“ a více jako abstraktní model světa. Právě tehdy je nejlépe patrné, že Borobudur nebyl stavěn pro obdiv, ale pro **zkušenost**.

V kontextu celé cesty má Borobudur zvláštní roli. Zatímco Jakarta ukazuje stát a jeho inscenovanou pluralitu a Yogyakarta ztělesňuje paměť a řád, Borobudur představuje **kosmologický základ** – odpověď na otázku, jak svět dává smysl ještě předtím, než do něj vstoupí politika, společnost nebo konkrétní rituál. Je to tichý, ale zásadní výchozí bod, od něhož se pozdější zkušenosti Toraji a Sumb y budou odlišovat, polemizovat s ním, nebo ho nevědomky zrcadlit.

Borobudur se často popisuje izolovaně, jako samostatný buddhistický „zázrak“. Teprve v kombinaci s nedalekým hinduistickým chrámovým komplexem **Prambanan** ale začne být čitelný **celý náboženský a kosmologický rámeček střední Jávy 8.-10. století**. Tyto dvě památky spolu netvoří opozici, nýbrž **dialog** – a právě tento dialog je pro pochopení Jávy klíčový.

Borobudur i Prambanan vznikly v relativní blízkosti, v téže kulturní krajině a v období, kdy se na Jávě střídaly a prolínaly dynastie orientované na buddhismus a hinduismus. Nejde o to, že by jeden chrám „nahradil“ druhý. Spíše je třeba je chápat jako **dvě odpovědi na stejnou otázku**: jak uspořádat svět, moc a lidskou existenci tak, aby dávaly smysl v kosmickém měřítku.

Borobudur představuje kosmos jako **vnitřní cestu**. Je horizontální, spirálovitý, orientovaný na proces. Člověk se jím pohybuje krok za krokem, obchází, vrací se, stoupá pomalu. Smysl neleží v jednom bodě, ale v sekvenci a opakování. Osvobození zde není dramatický zlom, ale postupné odpoutávání se od světa skrze disciplínu těla a mysli. Architektura nenutí zvednout hlavu k nebi, ale dívat se kolem sebe a pod nohy – na reliéfy, příběhy, karmu.

Prambanan naopak pracuje s **vertikální logikou**. Je to chrámový komplex zasvěcený především Šivovi, s jasně hierarchizovaným prostorem a důrazem na centrální svatyni. Zatímco Borobudur se „obchází“, Prambanan se **vnímá čelně**. Vysoké, štíhlé věže směřují vzhůru a nutí návštěvníka zvednout pohled. Kosmos je zde chápán jako řád, který sestupuje shora dolů – od bohů k lidem. Mýty vytesané do reliéfů (zejména Rámájana) nejsou cestou k osvobození skrze odstup, ale vyprávěním o povinnosti, boji, řádu a správném jednání ve světě.

Rozdíl mezi oběma místy není jen teologický, ale hluboce **zkušenostní**. Borobudur člověka ztišuje a zpomaluje; Prambanan je rytmičtější, dramatičtější a „hlučnější“, i když je fyzicky tichý. Jeden pracuje s prázdnotou a redukcí, druhý s formou a hierarchií. A přesto spolu nekolidují. V jávském pojetí světa mohou tyto dva přístupy existovat vedle sebe, protože nejsou chápány jako výlučné pravdy, ale jako různé cesty k harmonii.

Tato blízkost buddhistického a hinduistického komplexu také vysvětluje, proč pozdější islamizace Jávy nevedla k plošnému ničěním předchozích tradic. Krajina už byla zvyklá na **pluralitu kosmologií**, které se nepřekrývaly konfliktně, ale doplňovaly se. Borobudur mohl „zmizet“ do paměti krajiny a Prambanan zůstat symbolem minulosti, aniž by to ohrozilo novou náboženskou realitu.

Pro návštěvníka je proto ideální chápat Borobudur a Prambanan jako **dvojici**. Ne jako „buddhistický

chrám“ a „hinduistický chrám“, ale jako dvě architektonické formulace světa: jednu zaměřenou na vnitřní cestu a druhou na kosmický řád a povinnost. Teprve mezi nimi se ukáže to, co je pro Jávu typické dodnes – schopnost držet pohromadě různé systémy významu, aniž by bylo nutné jeden z nich absolutizovat nebo vymazat.

Yogyakarta je ideální základna (čas odjezdu: ideálně 05:30–06:00), protože leží mezi oběma památkami – Borobudur na severozápad, Prambanan na východ. Nejde o extrémní vzdálenosti, ale o správné pořadí a čas odjezdu.

Pořadí dne: Vždy nejdřív Borobudur, potom Prambanan.

Logistika návratu do města je z Prambananu jednodušší.

Shrnutí v číslech (rychlá orientace – odlet z Jogji / YIA) Úsek Km Čas Jogja → Borobudur ~40 km 1–1,25 h Borobudur (prohlídka) – 2–2,5 h Borobudur → Prambanan ~55 km 1,5–2 h Prambanan (prohlídka) – 1,5–2 h Prambanan → letiště YIA ~65–70 km 1,75–2,25 h

- → **večer odlet Jogja → Makassar** (ideálně 19:30–20:00)

BLOK III: Toraja - smrt jako proces

Základna: Rantepao

Terénní pravidlo: v Toraje je důležitější proces než „místo“. Když probíhá ceremonie, přeuspořádá den.

Tana Toraja není region, kam by se jezdilo „něco vidět“. Je to prostor, kde se **setrvává**, protože smysl se tu neodhaluje v jednom bodě ani v jedné památce. Toraja je krajina, v níž je smrt trvale přítomná – ne jako trauma nebo tabu, ale jako **dlouhodobý sociální proces**, který strukturuje vztahy, ekonomiku i architekturu.

Vstupním bodem do regionu je obvykle **Rantepao**, nenápadné horské město, které slouží spíš jako logistické zázemí než jako cíl. Právě jeho obyčejnost je důležitá: Toraja se neodehrává ve městě, ale v **rozptýlených vesnicích**, mezi rýžovými poli, na svazích hor a v místech, kde se žije v těsném vztahu k předkům. Přesuny jsou pomalé a únavné – a to je součástí zkušenosti. Čas tu nemá rytmus itineráře, ale rytmus čekání.

Základní jednotkou světa Torajů je **tongkonan**, tradiční rodový dům s lodní střechou. Nejde o „dům k bydlení“ v moderním smyslu, ale o **hmotné vyjádření rodu**. Tongkonan propojuje živé a mrtvé, minulost a budoucnost. Je orientovaný, hierarchizovaný a plný symbolů, které nejsou dekorací, ale pamětí. Člověk rychle pochopí, že zde architektura není kulisa – je to **sociální dokument**.

Nejviditelnější – a často i nejméně nepochopenou – součástí torajské kultury jsou pohřební rituály **Rambu Soloq**. Smrt zde nenastává okamžikem biologického úmrtí. Tělo může zůstat v domě měsíce i roky, dokud rodina neshromáždí prostředky na rituál odpovídající statusu zemřelého. Pohřeb je veřejná událost, která potvrzuje postavení rodiny, obnovuje sociální vazby a znovu uspořádává svět. Západní pohled v tom často vidí extravaganci nebo „rituální spektakl“, ale ve skutečnosti jde o **precizně regulovaný systém povinností**.

Místa, kde jsou mrtví ukládáni, tuto logiku jen potvrzují. Skalní hrobky v Lemo, jeskynní prostory v Londa nebo dětské hroby ve stromech v Kambira nepůsobí morbidně – spíše samozřejmě. Mrtví nejsou odděleni od života; jsou **trvale přítomní v krajině**. Figuríny tau-tau, dívající se z výklenků

skal, nepředstavují strašidla, ale **trvající sociální osoby**, které zůstávají součástí komunity.

Z náboženského hlediska je Toraja učebnicovým příkladem **inkulturace křesťanství**. Většina obyvatel je dnes protestantská, kostely jsou běžné a biblický jazyk přítomný. Přesto křesťanství nenahradilo původní kosmologii **aluk to dolo** („cesta předků“), ale bylo do ní přeloženo. Víra se zde neprojevuje jako přijetí nového systému, ale jako **rozšíření starého**. Kostel a megalit mohou stát vedle sebe bez napětí – každý plní jinou funkci.

Pro návštěvníka je Toraja náročná právě tím, že **nenabízí jasný klíč k interpretaci**. Není zde jeden monument, který by shrnul význam celého regionu. Smysl se skládá postupně: z rozhovorů, z čekání, z pozorování toho, kdo mluví a kdo mlčí. Rituály se neinscenují pro cizince, a pokud se jich člověk účastní, je to vždy jako **host**, nikoli divák.

V kontextu celé cesty má Toraja zásadní roli. Zatímco Borobudur představuje kosmologii přeloženou do kamene a Yogyakarta ukazuje řád a kontinuitu moci, Toraja je světem, kde je **kosmos neustále znovu vyjednáván skrze smrt**. Nic tu není definitivní – ani konec života. A právě v této otevřenosti, která západnímu myšlení často uniká, spočívá mimořádná síla tohoto horského regionu.

V Toraje je křesťanství všudypřítomné, ale **není jednotné ani homogenní**. Protestantismus a katolicismus zde nejsou jen „dvě denominace“, nýbrž **dvě historické a institucionální cesty**, jak se místní společnost vyrovnala s koloniální i misijní přítomností – a obě byly **hluboce přeloženy do místní kosmologie**.

—

Protestantská Toraja: většina, norma, veřejný jazyk

Drtivá většina Torajů dnes patří k protestantské církvi **Gereja Toraja**, která vznikla na přelomu 19. a 20. století v souvislosti s nizozemskou koloniální správou. Protestantské misie byly úzce propojeny se školstvím, administrativou a později i s regionální samosprávou. Díky tomu se protestantismus stal **dominantním veřejným jazykem identity** – jazykem úřadů, škol, slavností i „oficiální kultury“.

Vesnice v okolí **Rantepao**, stejně jako většina severní a centrální Toraji (Kete Kesu, Lemo, Bori), jsou dnes převážně protestantské. Kostely jsou zde početné, viditelné a často architektonicky dominantní – stojí na vyvýšených místech, jsou bílé, prostorné a působí „moderně“. Nedělní bohoslužba je společenskou normou, nikoli výjimkou.

Zároveň je třeba zdůraznit, že protestantismus zde **nenahradil původní náboženský systém aluk to dolo**, ale stal se jeho nadstavbou. Biblický jazyk, modlitba a církevní kalendář fungují paralelně s rituály smrti, megality a kultem předků. V běžné řeči Torajů nejsou tyto roviny v rozporu – spíše plní různé sociální funkce. Protestantská církev poskytuje morální rámec a institucionální strukturu, zatímco aluk to dolo organizuje vztah k předkům a kosmu.

—

Katolická Toraja: menšina, kontinuita, důraz na řád

Katolicismus je v Toraje **menšinový**, ale historicky velmi pevně zakořeněný, zejména v **jižní části regionu**. Katolická misie zde působila později než protestantská a s menším napojením na koloniální správu, což jí dalo jiný charakter: méně veřejné moci, více důrazu na komunitu, liturgii a institucionální kontinuitu.

Hlavním centrem katolické Toraji je město **Makale**, které je sídlem **Diecéze Makale**. Tato diecéze

byla zřízena roku 1969 a spadá pod církevní provincii Makassar. Biskupství, katedrála a katolické školy v Makale vytvářejí jasně čitelný institucionální uzel katolicismu v regionu.

Katolické vesnice a farnosti se častěji nacházejí **jižně od Rantepao**, v oblasti Makale a jeho zázemí. Katolická identita zde bývá silně komunitní a méně „veřejně dominantní“ než protestantská. Liturgie je strukturovanější, hierarchie viditelnější a vazba na univerzální církev silnější. Zároveň i zde platí, že katolicismus **nevymýtil předkřesťanské prvky**, ale naučil se s nimi žít: pohřební rituály Rambu Soloq se konají i u katolických rodin, pouze jsou doplněny katolickou modlitbou, knězem a církevním rámcem.

—

Teritoriální rozdělení (orientačně, ne dogmaticky)

Je důležité zdůraznit, že **nejde o ostré hranice**, ale o převládající tendence:

* **Rantepao, Kete Kesu, Lemo, Bori:** převážně **protestantské** * **Makale a jižní Toraja:** výraznější **katolická přítomnost** * **odlehlejší horské vesnice:** často formálně křesťanské, ale prakticky silně ukotvené v aluk to dolo

Rodina může být protestantská, zatímco rituál je „předků“. Jedna věc druhou neruší.

Protestantismus v Toraje je **jazyk veřejnosti**, katolicismus spíše **jazyk instituce**. Ani jeden však není klíčem k pochopení Toraji sám o sobě. Oba fungují jako překladové mechanismy, které umožnily Torajům vstoupit do moderního indonéského státu, aniž by se vzdali své kosmologie.

Pro tebe jako pozorovatele je podstatné nesnažit se „roztřídit“ vesnice na správné a nesprávné víry. Smysluplnější je sledovat, **kdy se mluví jazykem Bible a kdy jazykem předků** – a že tyto dva jazyky se často používají v jednom dni, jedním člověkem, bez pocitu rozporu.

Právě v této schopnosti žít ve více systémech zároveň spočívá specifikum Toraji – a důvod, proč je tento region tak cenný pro religionistické i antropologické čtení.

Úterý 13. 1. - Makassar → Toraja

- ráno vyzvednutí auta / řidiče
- **8-9 hodin** jízdy do hor
- večer jen jídlo, spánek (žádné „ještě někam“)

Pozoruj cestou: přechod pobřeží (islámská oblast) → vrchovina (jiný rytmus, jiný prostor), změnu architektury, hustotu kostelů.

Středa 14. 1. - Toraja DEN 1: architektura + status

1) Kete Kesu

- **Smysl:** čtení **tongkonan** (dům jako rodová instituce), vztah dům ↔ rod ↔ mrtví.
- **Pozoruj:** orientaci domů, roli sýpek, symboliku (spíš sociální než estetickou), kdo je „majitel vyprávění“.

2) Lemo

- **Smysl:** tau-tau jako trvalá přítomnost mrtvých, reprezentace statusu.
- **Pozoruj:** výšku umístění, rozdíly v figurách, údržbu a kontrolu místa.

3) Londa

- **Smysl:** kolektivní smrt bez patosu; mrtví jako součást krajiny.
- **Pozoruj:** jak se o smrti mluví „normálně“, bez dramatizace.

Pozoruj obecně: nikdo nespěchá, nikdo smrt neskrývá.

Čtvrtek 15. 1. - Toraja DEN 2: paměť + megality

4) Bori Parinding

- **Smysl:** megality jako paměť oběti (každý kámen = událost, ekonomika, status).
- **Pozoruj:** kdo má právo „stavět paměť“ a co to stojí.

5) Kambira

- **Smysl:** děti → strom, ne hrob. Kosmologická hranice „plného vstupu do světa“.
- **Pozoruj:** jak se vysvětluje smrt dětí (bez sentimentu).

6) Kostel v Rantepao

- **Smysl:** křesťanství jako jazyk a rámeček; ne zlom, ale překlad.
- **Pozoruj:** co se říká o smrti, jak se mísí místní logika s křesťanskou terminologií.

Pátek 16. 1. - návrat Toraja → Makassar

- návrat stejnou cestou
- **noc u letiště** (praktické, protože ráno/časný let je menší riziko)

BLOK IV: Sumba - kosmický řád (marapu)

Základna: Waingapu

Terénní pravidlo: na Sumbě je klíčové mlčení a hranice. Nezákáš „vysvětlení“, získáš strukturu.

Sobota 17. 1. - Přesunový den (nic neřešit)

- ↪ Makassar → Waingapu

- brzký odlet, přestupy max. 1-2 h, přílet po poledni
- ubytování, voda, hotovost, jednoduchá večeře, spánek

Neděle 18. 1. - Sumba DEN 1: struktura světa

1) Prailiu

- **Smysl:** hroby mezi domy; mrtví jako centrum vesnice (ne okraj).
- **Pozoruj:** kde se stojí, kde se nesmí stát, kdo rozhoduje o pohybu.

2) Uma Mbatangu (rituální dům)

- **Smysl:** osa světa; prostorové členění jako kosmologie v praxi.
- **Pozoruj:** kdo smí kam vstoupit; kdo mluví za dům.

3) Waigalli

- **Smysl:** ikat = genealogie (textil jako „zapsaná paměť“).
- **Pozoruj:** komu patří vzor, kdo smí tkát, co je „tajné“.

Zapisuj: kdo mlčí, kdo smí mluvit, kde je hranice otázky.

Pondělí 19. 1. - Sumba DEN 2: ověření logiky

4) Další vesnice ve STEJNÉ oblasti (např. Kambera / Rende)

* **Smysl:** ne „jiný typ“, ale variace téhož – ověřuješ, co je pevné. * **Pozoruj:** co se opakuje (hroby, prostor, hranice), co se mění (detaily, přístup).

5) Rozhovor se starším (přes průvodce / řidiče)

Otázky:

* kde jsou marapu * co se stane, když rituál není * jestli lze žít „bez nich“

Pozn.: odpovědi bývají krátké. To je součást režimu – marapu se nevysvětluje jako katechismus, spíš se „žije“.

Úterý 20. 1.

Středa 21. 1. - návrat

* ↪ **Waingapu → Jakarta** (přes Denpasar nebo Kupang)

Pravidlo návratu: pokud máš další mezinárodní let, dej si v **Jakartě** buffer (noc navíc je levnější než zmeškaný odlet).

From:

<https://cesty.in/> - **Cestovatelské stránky**

Permanent link:

<https://cesty.in/indonesie?rev=1767533695>

Last update: **2026/01/04 14:34**

